

FOTO TARVO HANNO VARRES

SOOLO

Mees kontrabassi taga

Intervjuu Taavo Rimmeliga

IVO HEINLOO
jazzikriitik

Taavo Rimmel on üks neid eesti jazzialustalasi, kes on andnud suure panuse meie jazzielu kujundamisel selliseks, nagu see hetkel on. Rimmel on juba alates kaheksakümnendatest aastatest löönud kaasa kõige erinevamate projektides sakraalmuusikast *nu-jazz'*ini. Praegu annab ta oma hindamatuid kogemusi edasi Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias ning Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemias õpetades.

Milline oli teie lapsepõlve kodune miljö?

Mul on olnud õnn kasvada õnnelikus ja armastavas kodus. Kuna ema, kes polnud küll muusikakoolis käinud, mängis klaverit, ärkasin tihti klaverimuusika saatel. Ema kuulas palju ka plaate, armastas väga Tšaikovskit. Tšaikovski Esimene klaverikontsert ja Kuues sümfoonia kulusid päris pähe. Muusika saatis mind lapsepõlves kogu aeg. Emapoolne vanaisa mängis orkestrites ja kirjutas ka ise natuke salongilikku muusikat. Temalt on säilinud mõned päris põnevad käsikirjalised noodid. Isapoolse vanaisa vend mängis viiulit, ka tummfilmidele taustaks. Ta kolis esimese vabariigi ajal Brasiiliasse ja jätkas muusikuteed seal.

Kas teie jaoks oli muusiku elukutse kõrval ka muid valikuid, mida kaalusite?

Praktiliselt mitte. Muusika oli algul ikkagi vanemate otsus. Elasime Koidu tänaval, tolleaegse 22. keskkooli, nüüdse Westholmi gümnaasiumi lähedal. Seal oli lauluklass. Läksin laste muusikakooli Narva maanteel, kus mul oli väga hea viiuliõpetaja Alla Elštein. Ta oli tuntud viuldaja Vladimir Spivakovi õde, nõudlik pedagoog, kes samas armastas lapsi ja oskas nendega töötada.

Nii et alustasite viiuliõpingutega?

Jah, kümme aastat mängisin viulit. Pärast laste muusikakooli lõpetamist läksin Muusikakeskkooli ja õppisin paar aastat Tiiu Peäskes juures. Üheksandas klassis hakkasin kontrabassi mängima. Klassis tekkis meil diksiländbänd. Olin varem pisut basskitarriga tutvusteinud, kuid selgus, et kontrabass sobib selle stiiliga paremini kokku. Seal see eriala valik tuligi. Muusikakeskkoolist viis tee konservatooriumi. Muusikaakadeemia lõpetasin ametlikult küll alles 2002. aastal, kuna kaheksakümnendate lõpul jäid seoses aktiivse kontserttegevusega teatud ained sooritamata. Konservatooriumi ajal hakkasin mängima sümfooniaorkestris, kus töötasin 1986–1989. Lõppkokkuvõttes taandusid aga kõik muud tegevused ikkagi jazzis ees.

Mis teid jazzi juurde viis?

See muusika hakkas mind tõsisemalt huvitama kooliaegsest diksiländbändist alates. Kõige otsesemalt õpetaja ja esimene ansamblipartner oli Tiit Paulus. Temaga hakkasin mängima kontrabassi ja kitarriduos ning selle koosseisuga käisime mitmetel festivalidel. Ka Lembit Saarsalule võlgnen palju tänu. Kaheksakümnendatel aastatel hakkas Eesti jazzielu üldse elavnema. Jazzi mängiti Tallinnas Valguse baaris, Eesti NSV Riiklik Filharmoonia tegi algust jazzi abonementsarjaga jne.

Oli toona muusikuid või plaate, kes või mis teid tõeliselt inspireerisid ja julgustava tõuke andsid?

Oli ikka. Selle, mida sa plaadimasinast kuuled või ekraanilt näed, kaalub muidugi mitmekordselt üles vahetel kontserdil saadav elamus. Ma võin tuua näite sellest, kuidas kontsert võib mõjuda. 1987. aastal, kui töötasin veel ERSOs, sõitsin koos mõne kolleegiga Leningradi Pat Metheny kontserdile. Varem olin tema plaate mõõdamannes kuulanud, kuid see muusika ei kõnetanud mind. Aga kõnealune kontsert oli märgilise tähendusega – kontsert oli paar tundi kestnud, Metheny mängis parasjagu soolot ja mul hakkasid pisarad voolama, sest emotsionaalne vapustus oli lihtsalt nii suur. Tollal kuulasin väga erinevat muusikat. Saarsalu tutvustas mulle Jan Garbarekit ja Eberhard Weberit, kõik olime muidugi vaimustatud Weather Reportist ja Jaco Pastoriusest. Suur osa oli Soome televisioonil, mis kandis üle Miles Davise viimase kontserdi “Pori Jazzil”, nägime seal Joni Mitchelli, Bill Evansit ja paljusid teisi suurkujusid.

Praegu on ajad muutunud, Soome televisioonis enam eriti jazzkontserte ei näidata.

Tänapäeval on meedia liikunud hoopis teise äärmusse. Info pakumine on tohutu – YouTube’ist võib näiteks leida absoluutselt kõike. Inimesel ei ole kogu oma eluaja jooksul võimalik kõike kuulata, mida on salvestatud. Enam ei saa olla kursis kõigega, mida tehakse.

Kas olete seda tüüpi muusik, kes tahab kõige toimumaga nii palju kui võimalik kursis olla, või pigem mitte?

Aktiivsema kuulamise aeg jäi noorusesse ning see periood on nüüd läbi. Praegu enam ei jaks – väga intensiivne muusikakuulamine väsitab ja vaja on osata distantsi hoida. Tuleb tunnistada, et ka muusikaline maitse muutub aastatega. Praegu kuulan pigem vanemat muusikat. Samuti kuulan huviga tänapäevast vaba muusitserimist, just akustilises võtmes, seal võib leida põnevaid kõlavärve. Elektroonika võimalused on niigi praktiliselt piiramatud. Hea muusika ei väsita kunagi, aga selleks, et kuulamise elamus saaks tekkida, on vaja mitmeid eeldusi. Kontserdil on ainuüksi kohavalikuga võimalik tekkivat muljet oluliselt mõjutada. Aastatega õpib inimene paremini tundma, millal ja mida ta suudab kuulata ja milline on tema vastuvõtuvõime antud ajahetkel.

Kuulamise ja kuulatamise seisundi tekkimise suureks eelduseks on eelkõige muusika ja muusikute väärtustamine. Näiteks tarbemuusika kuulmisel võime kogeda, et pigem toimivad kõik muud meeled peale kuulmismeele. Siis ei olegi enam oluline, mida kuulame.

Mida tarbemuusika teile tähendab?

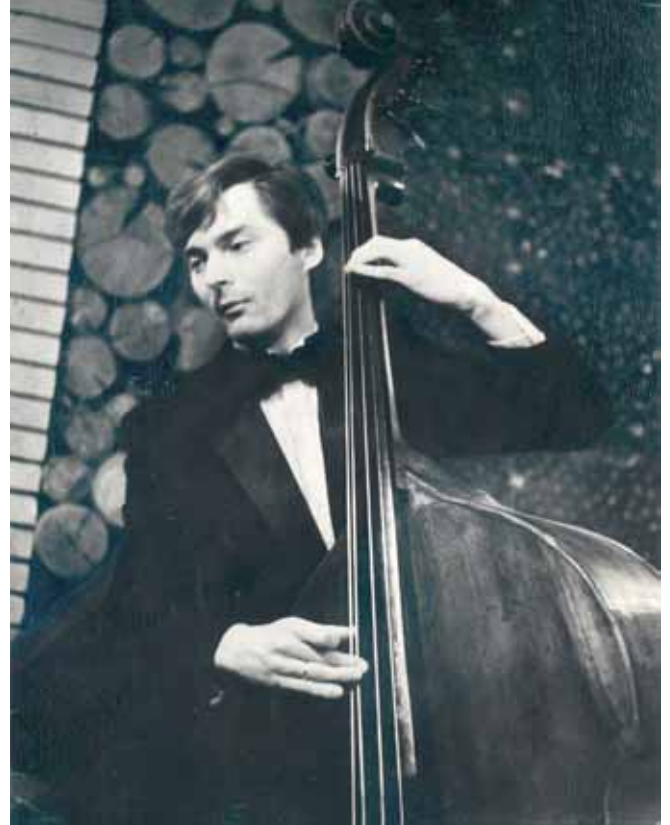
Kui muusika muutub tarbitavaks, siis ei pane me enam tähele, et muusika üldse kõlab. Alates reklaamklippidest kuni igasuguse helitaustani – muusika võib muutuda sama iseenesestmõistetavaks nagu sissehingata õhk või kraanist tulev vesi. Kui foon puudub, võib hakata ebamugav. Mulle tundub, et foonina kõlava muusika osa on tohutu, eriti kui samal ajal kõlavad mitmest eri allikast kostvad helitaustad. Aina vähemaks jääb seda, et muusika algab n-õ vaikusest. Samas ei talu inimene helivõnkeid ainult kõrvadega, vaid kogu kehaga ja nende võngete tegelikku mõju inimesele on arvata-vasti alahinnatud – nii nagu heitgaasidest reostatud õhu või eba-puhta vee mõju. Umberto Eco ütles kahe enim keskkonda reostava nähtuse, plastmassi ja helitausta kohta on minu meelest ääretult tabav. Mürkide talumine on individuaalne ja nii on küllap ka tarbemuusikaga. Igatahes on inimene üles näidanud suurt kohanemisvõimet.

Hiljuti avaldati Briti lehes Guardian humoorikas artikkel ühest kontserdikülalastajast Hispaanias, kes oli Larry Ochs’i avangardset muusikat kuulates kutsunud politsei, kuna muusika ei olnud tema meelest piisavalt “jazz”. Jazz mõiste paistab tekitavat jätkuvat poleemikat. Kas jazz on teie arvates selgesti piiritletav mõiste?

Raske on ütelda, mis jazz ei ole, sest tänapäeval on temas kõike. Veelgi raskem on ütelda, mis ta on. On ta filosoofia, elustiil, kunstiliik või ainult muusikažanr? Pigem ütleksin, et jazz on midagi sellist, mis tuleb igaühel endal avastada, selleks et ta oleks elus, mitte surnud ja klišeede küttes. Ses mõttes on ta vaimuand.

Mulle on alati nalja teinud see, et meie vana Silveti inglise-eesti sõnaraamatu järgi tähendab *jazz* müra, lärmi ja halbu kooskõlasid. Ühesõnaga, jazz on seal halvustav termin. Sel teemal võiks pikalt arutleda ja see ongi olnud arutelude keskmes nii kaua, kui jazz on mängitud. Meenutagem Frank Zappat, kes on öelnud: “Jazz ei ole surnud, ta ainult lõhnab pisut imelikult.” Jazz nõuab rohkemat kui ainult kirjutatud muusika interpreteerimist. Kui ütleme jazz, siis miskipärast mõtleme improviseerimisele. Samas on selles muusikažanris väga palju läbikomponeeritud muusikat, kus improvisatsioonil ei pruugigi kohta olla. Lärmi ja halbu kooskõlasid ei nähta jazzis muidugi enam ammu. Sellele politsei kutsunud kodanikule olekski pidanud jazzit algset tähendust meelde tuletama.

Kaheksakümnendate keskel.
FOTOD ERAKOGUST

Te olete taasiseisvunud Eesti jazzielus tegev algusest peale. Kuidas on Eesti jazz muutunud?

Eesti jazz on kindlasti muutunud väga palju professionaalsemaks. Muusikutele on avanenud võimalus välismaisteks kontaktideks. See kõik tõstab üldist taset. Tohtu hulk informatsiooni on kättesaadav. Samuti mängib rolli poliitilise olukorra muutumine. Uus põlvkond on palju avatum ja altim uuendustele kui minu põlvkond, kes eelmise ühiskonna taaka endaga mõnes mõttes kaasas kannab. Kõik see, mis praegu toimub, on väga tore – kontserte ja festivale on külluslikult.

Eesti jazz'i puhul on palju räägitud sellest, et meie n-õ skene on väike, mistõttu muusikud peavad tegelema tuhande asjaga ja mängima kõikvõimalikes stiilides.

Jah, aga selles võib näha palju positiivset. Mingis mõttes see rikastab ja aitab leida oma stiili. Arvo Pärt on oma stiiliotsingutest rääkinud, et mingil ajal käis ja kuulas ta muusikat, mida ta ei tahaks kirjutada. Ka nii võib asjale läheneda.

Kas eesti jazz'i nägu eristub praegu selgelt siinses regioonis või veel mitte?

Me oleme euroopalike traditsioonide kandjad ja selles mõttes kindlasti heas seisus, sest vaatame küllalt avara pilguga ka jazzile. Ameerikas soovivad paljud kuulda märksa konservatiivsemat, *mainstream*'ile suunatud jazz'i. Eurooplased on ehk uuendustelämbimad. Mäletan, kui olime mõni aasta tagasi Vox Clamantise, Villu Veski ja Brian Melviniga Brüsselis, tuli pühapäevasele pärastlõunakontserdile vast valminud 600-kohalise kontserdisaali nii palju rahvast, et pooled pidid ära minema – tuletõrje eeskirjad ülerahvastamist ei luba. Mingit suundumust see kindlasti näitab, publikuhuvist kuni festivalikorraldajateni välja. Ebaharilike

koosseisude vastu näikse huvi olevat.

Milliseks see oma nägu lõpuks kujuneb, on keeruline küsimus. Kord oli mul huvitav juhus vestelda Toomas Rulli plaadi "Going North" esitluskontserdil Oslos norra kontrabassimängija Harald Johnseniga. Ta kuulas meie kontserti ja ütles pärast seda, et tundis teatud löikudes ära ka minu originaalse hääle. Selline inimene oleks ideaalne õpetaja, ta oskab omapära näha ja ära tunda. Originaalsus on muusikas üks olulisimaid asju. Jan Johansson oma rootsi rahvalaulude tõlgendustega oli kunagi eesti jazzmuusikute jaoks paras šokk – nähti, et võib mängida ka nii, väljaspool *hard-bop*'i ja *bebop*'i raamistikku.

Ka kõik teie lapsed tegelevad muusikaga. Miks kipub just muusiku elukutse puhul nii olema, et see kandub väga kergesti põlvest põlve edasi? Selle kohta on Eestis ju lausa fenomenalseid näiteid...

Kindlasti on perekondi, kes sellega vähem või rohkem süstemaatiliselt tegelevad. Aga kui kodus ikkagi muusika pidevalt kõlab, on sellel lastele vahetu mõju. Ja ka geenid kannavad seda huvi edasi. Muusikaliselt on võimalik olla andekam või vähem andekas. Samas peab vanematel ka selle osas silma ja kõrva olema, kas lastel on eeldusi või mitte.

Päris algul sai lapsi kindlasti pisut suunatud, kuid lõppkokkuvõttes oli see ikkagi nende teadlik valik. Ilma isikliku motivatsioonita muusikut ei sünni.

Noorem poeg mängib kontrabassi ja õpib sama pedagoogi juures, kelle käe all minagi õppisin. Vanem poeg on Muusikaakadeemias jazzklaveri erialal. Mõlemad on loominguilise lähenemisega, reharmoniseerivad meloodiaid ja arranžeerivad muusikat. Tütar on õppinud Georg Otsa muusikakoolis flööti.

Kas teil on perega ka ühiseid muusikalisi ettevõtmisi?

Jah, oleme pereansambliga mõned kontserdid andnud. Olime eelmisel aastal "Hiiu folgil" Kärkla kirikus, samuti mängisime Eesti gospelmuusika auhindade galal. Pereansamblit teeme poegade Joel-Rasmuse ja Heikko-Josephi ning tütar Lisannaga. Olen mänginud noorema pojaga ka kontrabassiduos ja vanema pojaga ühis-tes projektides.

Naasite just ringreisilt Mehhikos. Kas Mehhiko on kõige eksootilisem paik, kus olete kontserdireisil käinud?

Mingis mõttes kindlasti. Samas, Tõnu Naissooga olen kaks korda Jaapanis käinud. Jaapan on muusiku jaoks peaaegu paradüüs. Nende kultuur, millesse on sisse kirjutatud tänulikkus, andlikkus ja lugupidamine kaasinimese vastu, on erakordselt kõnekas. Teine elamus on olnud Iisrael. Mul on olnud võimalus viibida Jeruusalemmas hingamispäeval, kus magistraalid on täiesti tühjad ja kogu maa justkui "hingab".

Mehhikos oli meil Villu Veski ja Tiit Kalluste kavaga "Põhjala saarte hääled" neli kontserti. Esinesime mitmes teatris, vabama atmosfääriga kuurortlinnas Huatulcos ning Mexico City saksa kato-liku kirikus, samuti ühes lastekodus. Kõige ehedama mulje jättis kontsert, mille andsime külakoolis. Direktor näitas lastele kõige-pealt maakaarti ning seletas, kus Eesti asub. Kui akordion lasteko-odus kõlama hakkas, puhkesid lapsed algul naerma, kuid pärast kuulasid süvenenult. Ilmselt ei olnud nad kunagi nii vahetus lähe- duses selle pilli häält kuulnud.

Aastaid tagasi esinesite soolokontserdiga, kus kasutasite ka li-ve-elektronikat. Kuidas suhtute uuema aja tehnoloogilistesse vahenditesse?

See soolokava sündis pooljuhuslikult. Pädaste mõisas oli kunagi ehtekunstnike kogunemine, millele telliti muusikalisi vahenumb- reid. Mul jäi kuu aega, laenasin Mart Soolt *looper*'i ning ehitasin selle peale kontserdi üles. Otsast lõpuni planeeritud see kontsert polnud.

Mis puutub elektroonika kasutamisse, siis arvutit ma lavale ei too ning sellega muusikat ei loo. Olen püüdnud kõike kohapeal te- ha. Olen katsetanud reaajas *loop*'imist ja kasutanud ka vanema- telt kontsertidelt võetud valmis lugusid. Mind huvitab pigem see, mida ma kontrabassi enda akustilise heliga ette saan võtta.

Jazzi ajaloole mõeldes ei torka kontrabass pähe esmajärjekor- ras sooloinstrumendina?

Nii ja naa. Siinmail on esinenud näiteks Eberhard Weber, pidevas arengus oleva basskitarri tehnilisi uuendusi demonstreeris Michael Manring. Tänapäeval on pillide kasutusvõimalused tohutult avar- dunud. Ka keeli on tulnud lisaks. Keegi ei mõtle enam, et kui tegu on kontrabassiga, siis seab see mingeid piiranguid. Pill on ikkagi pigem vahend.

Tulles teie tegevuse juurde muusikaõppejõuna, küsiks, kumb amet on raskem, kas interpreedi või pedagoogi oma? Sest üks asi on ju muusikat luua, teine seda kunsti edasi anda.

Need asjad haakuvad teineteisega. Mul on olnud õnn mõlemat ra- da käia. Õpetamiseks on vaja kannatlikkust. Kui õpilane laval mängib, siis õpetaja võib saalis kaasa närveerida, ent mitte ise lavale minna. Õpetaja saab olla vaid teenäitaja. Inimene peab leidma oma- enda identiteedi. Oluline on kontakti leidmine ja motiveerimine.

Kuidas motiveerimine käib?

Ma võin tuua näite enda kogemusest muusikaõpilasena. Kaupo Olt mängis esimeses tunnis instrumendil kiiresti ja üle terve kaela. Mõtlesin, et tahaks ka nii osata. Muidugi on ka pedagooge, kes tu- gitoolist kunagi ei tõuse. Igaüks leiab oma tee.

Milline on teie arvates talendi ja töö vahekord muusikas.

Milline see peaks olema?

Minu arusaamise järgi muutub mõlema osa ajas. Kui inimene sa- tub selle ala juurde, on esialgu vaja eelkõige andekust. Mingil väga pikal perioodil saab töökus väga oluliseks, aga päris tipus pääseb jälle andekus maksvusele.

Kui palju jääb teil muusikuna aega muude tegevuste jaoks?

Nagu ikka, kui keskiga on käes, peab hoolitsema enda vormis hoidmise eest. Püüan külastada jõusaali ja liikuda nii palju kui või- malik. Loomulikult püüan ka jõudumööda lugeda ja olla kursis laiemalt Eesti kultuuri ja poliitilise eluga.

Tänavusel "Jazzkaarel" olete jällegi tegev päris mitmes projek- tis. "Jazzkaare" esinejate seas olete olnud üsna festivali algu- sest peale?

Jah, mu debüüt seal võis olla päris ammu, vist üheksakümnendate alguses, Linnahallis, koos Debbie Cameroniga, siis, kui festival veel praegust nime ei kandnudki. Paraku pole mul olnud tihti võima- lust "Jazzkaarel" kuulajana viibida. Kui mängid ise, sageli ka mit- mel kontserdil, läheb fookus mujale. Viimastel aastatel on aprillis toimunud Liepāja festival, kus olen mitu aastat järjest üles astunud. Mitmes kohas korraga viibida pole kahjuks võimalik ja seetõttu on paljud head esinejad nägemata jäänud.

Kes mängivad kõrgel tehnilisel tasemel, need on muusikutelegi huvipakkuvad. Osa artiste on loomulikult ka laiemale publikule orienteeritud. Kuulsusedki ei esine alati ootuspäraselt, samas jäta- vad mõned kontserdid sügava jälje. Mäletan, et Richard Bona kut- suti publiku tungival soovil kohe järgmisel aastal tagasi. Muide, ka mul oli ükskord selline juhtum, Tiit Kalluste Jump Bandiga Soom- es Ikaalise akordionifestivalil. Mõni kontsert vahel lihtsalt läheb tükkesse.

Tean, et olete praegu hõivatud ka ühe plaadi salvestamisega.

Millega täpsemalt tegu?

Plaadil musitseerime Vox Clamantise, Villu Veski ja Brian Melviniga. CD nimeks on planeeritud "Mass for Coltrane", nii et tegemist on justkui missaga John Coltrane'ile. Idee tuli sellest, et Coltrane kasutas oma kompositsioonides gregooriuse koraali motiive. Plaadil pole selgelt väljajoonistuvaid missa osi. Tegemist on sakraalmuusikaga ja mulle väga südamelähedase helikeelega. Loodan, et plaat jõuab peagi kuulajani. Olen Loojale tänulik, et nüüd, veerandsaja-aastase kontserttegevuse järel jõudsin sellise muusikalise eneseväljen- duseni. Kahtlemata on siin oma osa igal inime- sel, kellega eluteel kokku olen puutunud, eriti va- nematel ja abikaasal, kes viiuldajana on minu muusikalisi otsinguid alati mõistnud ja toeta- nud.

